

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o stratégii EÚ na zníženie emisií metánu

[COM(2020) 663 final]

(2021/C 220/05)

Spravodajca: **Udo HEMMERLING**

Konzultácia	Európska komisia, 27. 11. 2020
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	9. 3. 2021
Dátum schválenia na plenárnom zasadnutí	24. 3. 2021
Plenárne zasadnutie č.	559
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	252/5/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje cieľ metánovej stratégie EÚ a jej zásadné zameranie na ďalšie výrazné zníženie emisií metánu na účely ochrany klímy.

1.2. Je pochopiteľné, že stratégia je zameraná na odvetvia produkujúce najväčšie objemy emisií metánu, konkrétne na poľnohospodárstvo, energetiku a odpadové hospodárstvo.

1.3. Metánová stratégia by mala byť prepojená so stratégiami v oblasti biohospodárstva a obehového hospodárstva.

1.4. Výbor dôrazne podporuje skutočnosť, že ťažiskom stratégie je lepšie zaznamenávanie emisií metánu a medzinárodné iniciatívy na ich zníženie. Emisie metánu totiž často pochádzajú z decentralizovaných zdrojov rozptýlených po celej dĺžke medzinárodných výrobných a dodávateľských reťazcov.

Do metánovej stratégie EÚ navrhuje EHSV nasledujúce doplnenia.

1.5. Prevažne rozptýlené zdroje metánu a zložité zaznamenávanie jeho emisií často sťažujú monitorovanie emisií. Malo by sa vyvinúť lepšie monitorovanie, ktoré by bolo jednotné a porovnateľné pre príslušné odvetvia, ako je poľnohospodárstvo, energetika, odpadové hospodárstvo a chemický priemysel.

Priame začlenenie rozptýlených emisií metánu do systému obchodovania s kvótami emisií skleníkových plynov, resp. priame stanovovanie ich ceny, je veľmi zložité a často nemožné. Pokiaľ je však priame začlenenie emisií z bodových zdrojov možné, treba sa oň usilovať, a všetkých emitentov pritom posudzovať rovnako.

1.6. Členské štáty by mali vo svojich klimatických plánoch zaznamenať stav a určiť potenciál využívania bioplynu z hnojovice a hnoja, biologického odpadu, odpadových vôd, skládok odpadu a banského plynu a vymedziť opatrenia na zvýšenie jeho využívania.

1.7. Poľnohospodárstvo má ešte stále značný potenciál, pokiaľ ide o zníženia emisií metánu, predovšetkým fermentáciou hnojovice a hnoja v zariadeniach na výrobu bioplynu, ako aj dosiahnutím pokroku v kŕmení a šľachtení hospodárskych zvierat a nízkoemisnou aplikáciou hnojív. Tento potenciál by sa mal pri vykonávaní metánovej stratégie EÚ bližšie špecifikovať.

1.8. V odpadovom hospodárstve by sa postupne v celej EÚ malo stať normou oddelené zaznamenávanie a zhodnocovanie biologického odpadu. Vytvorila sa tým podmienky na ďalšie zamedzenie emisiám metánu v tomto odvetví.

2. Zhrnutie metánovej stratégie navrhutej Európskou komisiou

2.1. Metán predstavuje 10,5 % celkových emisií skleníkových plynov v EÚ s množstvom 3,76 miliardy ton ekvivalentu CO₂ (údaj z roku 2018). Emisie metánu sa od roku 1990 podarilo znížiť o takmer 34 %.

2.2. Do metánovej stratégie sú zahrnuté hlavné zdroje antropogénnych emisií metánu, ako aj odvetvia emitujúce metán, t. j. poľnohospodárstvo (53 % emisií metánu v EÚ), odpadové hospodárstvo (26 % emisií) a energetika (19 % emisií), a navrhujú sa v nej opatrenia na zníženie týchto emisií. Prírodné emisie metánu, napríklad z voľne žijúcich prežúvavcov či z močarísk, teda logicky súčasťou tejto stratégie nie sú.

2.3. Z globálneho hľadiska môže zníženie emisií metánu výraznou mierou prispieť k ochrane klímy. Zníženie súčasného objemu celosvetových emisií metánu na polovicu by do roku 2050 prinieslo efekt globálneho ochladenia o 0,18 °C.

2.4. EÚ je zodpovedná za 5 % celosvetových emisií metánu. Dovozením fosílného plynu, ropy a uhlia spôsobuje v značnom rozsahu aj ďalšie emisie metánu v krajinách mimo EÚ. Európska komisia preto navrhuje podniknúť kroky na zníženie týchto emisií v celých medzinárodných dodávateľských reťazcoch.

2.5. Európska komisia navrhuje výrazne zlepšiť zaznamenávanie a nahlasovanie emisií metánu.

2.6. V metánovej stratégii sa osobitne nepoukazuje na súčasné vedecké poznatky o osobitných účinkoch metánu ako skleníkového plynu s krátkou životnosťou (pozri bod 3).

3. Stav poznatkov o vplyve metánu na klímu a jeho dôsledkoch pre politiku klimatickej neutrality

3.1. Jednou zo základných vlastností metánu (CH₄) ako skleníkového plynu je, že má relatívne krátku životnosť a v ovzduší sa približne za 12 rokov rozkladá na vodu (H₂O) a CO₂. Rozhodujúco to ovplyvňuje jeho klimatický účinok a porovnávanie s CO₂, ktorý sa v klimatických bilanciách používa ako referenčná hodnota.

3.2. Na rozdiel od metánu je CO₂ v atmosfére stabilný a nerozkladá sa, a preto sa označuje aj ako skleníkový plyn s dlhou životnosťou. V dôsledku toho sa emisie CO₂ napríklad zo spaľovania fosílnych palív (ak sa nezmenia iné okolnosti) ďalej akumulujú v atmosfére, čím sa koncentrácia CO₂ neustále zvyšuje.

3.3. Emisie skleníkových plynov s krátkou životnosťou, ako je metán, sa naopak kompenzujú prirodzeným rozkladom týchto plynov. Ich krátka životnosť má preto za následok, že emisie sa kompenzujú samotným rozkladom, čo pri stabilných emisiách zabezpečí ich stabilnú koncentráciu v ovzduší.

3.4. Okrem krátkej životnosti metánu je z hľadiska vplyvy na klímu dôležitý aj jeho pôvod, keďže jeho rozkladom vzniká skleníkový plyn CO₂. CO₂ vznikajúci rozkladom biogénneho metánu (napr. z trávenia prežúvavcov alebo mokrého pestovania ryže) predtým z atmosféry odstránili fotosyntézou rastliny, a preto sa v zásade nachádza v kolobehu, ktorý nemení koncentráciu CO₂ v ovzduší.

3.5. Naproti tomu rozklad fosílného metánu (napr. zo zemného plynu, ropy alebo uhlia) na CO₂ a vodu predstavuje dodatočný zdroj CO₂ v ovzduší, čiže zvyšuje jeho koncentráciu.

3.6. Tieto vlastnosti metánu majú viacero dôsledkov, pokiaľ ide o vplyv na klímu a formuláciu klimatickej politiky. Platí to najmä o ciele klimatickej neutrality. Nemenné emisie (biogénneho) metánu ako skleníkového plynu s krátkou životnosťou vedú strednodobo ku konštantnej koncentrácii metánu v ovzduší, čo znamená konštantný účinok žiarenia v klimatickom systéme, čiže aj konštantný teplotný účinok. Ak sa emisie metánu znížia, koncentrácia v ovzduší sa zmenší, čo vedie k zmenšeniu účinku žiarenia, a tým aj k poklesu teploty (chladiaci účinok).

3.7. Na druhej strane, nemenné emisie CO₂ spôsobujú zvyšovanie jeho koncentrácie v ovzduší tak dlho, kým určitý zdroj tento plyn emituje. Aj po skončení emisií CO₂ zostane jeho výsledná koncentrácia v ovzduší nezmenená, čo vedie k pokračujúcemu účinku žiarenia a trvalému účinku zohrievania.

3.8. Na dosiahnutie klimaticky neutrálneho účinku je preto potrebné odlišne posudzovať emisie skleníkových plynov s krátkou a dlhou životnosťou. Na to, aby sa zvrátil trvalý nárast teploty spôsobený pokračujúcim účinkom žiarenia, ktorý je podporený oxidom uhličitým, a dosiahla sa teplotná úroveň pred emisiami tohto plynu, je potrebné aktívne znižovať koncentrácie CO₂ v ovzduší jeho ukladaním, resp. na udržanie stabilnej úrovne teploty pri pretrvávajúcich (nevyhnutných) emisiách tohto plynu je potrebné nepretržite odstraňovať z ovzdušia jeho rovnaké množstvo (čisté nulové emisie). Odráža sa to v ciele neutrality emisií skleníkových plynov. Klimaticky neutrálny účinok sa však v prípade (biogénnych) zdrojov metánu dosahuje už pri stabilných emisiách, zatiaľ čo kompenzácia emisií metánu prepočítaných na ekvivalent CO₂ odstránením skleníkových plynov z ovzdušia má ochladzujúci účinok.

3.9. „Čistá nula“ vyjadrená v ekvivalente CO₂ preto nie je vhodným politickým prístupom, pokiaľ ide o metán ako skleníkový plyn s krátkou životnosťou. Napríklad v novozélandskom zákone o nulových emisiách oxidu uhličitého sa emisiám metánu nevenuje žiadna osobitná pozornosť. Klimatický vplyv skleníkových plynov s krátkou životnosťou by sa mal v bilanciách skleníkových plynov vykazovať vhodnejším spôsobom. (Pozri práce Oxfordskej univerzity v danej oblasti: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ab6d7e>).

4. Znižovanie emisií metánu – ďalšie doplnujúce pripomienky

4.1. Zmena správania spotrebiteľov má skutočne potenciál znížiť emisie skleníkových plynov. Týka sa to aj výživy, konkrétne odporúčania zmenšiť spotrebu živočíšnych výrobkov. V klimatickej politike by sa však malo pamätať na to, že v otvorenej spoločnosti ide o dobrovoľné zmeny životného štýlu ľudí.

4.2. V poľnohospodárstve by sa okrem možností znižovania emisií metánu z chovu hospodárskych zvierat mali zohľadniť aj prepojenia na využívanie pôdy. Konkrétne prežúvavce sú rozhodujúcim základom využívania a udržiavania trávnych porastov. Ich udržiavanie je v klimatickej politike zasa veľmi dôležité vďaka viazaniu CO₂ v pôdnom humuse.

4.3. V prípade metánových plynov zo skládok odpadu, čistiarň odpadových vôd alebo uzavretých uhoľných baní niektoré krajiny EÚ ešte nemajú komplexné opatrenia na zachytávanie a energetické využívanie týchto plynov.

4.4. Pokiaľ ide o zber odpadu, mnohé členské štáty zatiaľ nemajú celoplošné systémy triedeného zberu a zhodnocovania biogénneho odpadu. Bráni to maximálnemu zamedzeniu emisií metánu kompostovaním alebo digestiou (získavanie bioplynu) pri spracovaní biologického odpadu.

4.5. Pokiaľ ide o dovoz fosílnych zdrojov energie, ako je zemný plyn, ropa a uhlie, EÚ zatiaľ nestanovila žiadne osobitné požiadavky z hľadiska ochrany prírody, životného prostredia a klímy. Ohlásené vypracovanie požiadaviek na zníženie emisií metánu by malo byť súčasťou rozsiahlejšej iniciatívy na zmenšenie environmentálnej stopy týchto energetických dovozov pri vykonávaní zelenej dohody.

4.6. Ako súčasť monitorovania antropogénnych emisií metánu, na ktorom treba ďalej pracovať, by sa mali orientačne vykazovať aj prirodzené emisie metánu, aby sa získal komplexný celkový obraz.

4.7. V rôznych európskych sieťach by sa so zapojením hospodárskych a sociálnych partnerov mal stimulovať výskum, vývoj a ďalšie prenikanie technológií na znižovanie emisií metánu na trh.

V Bruseli 24. marca 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG
